

Máliková, Michaela

Ludvík Kundera

In: Fasora, Lukáš; Čermin, Jan; Čerminová, Jana; Hanuš, Jiří; Máliková, Michaela. *Sto tváří, sto příběhů : vybrané osobnosti v dějinách Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*. Vydání první Masarykova univerzita, 2020, pp. 222-225

ISBN 978-80-210-9382-9; ISBN 978-80-210-9605-9 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143112>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ludvík Kundera

Národnost: česká

Datum narození: 22. března 1920

Místo narození: Brno

Datum úmrtí: 17. srpna 2010

Místo úmrtí: Boskovice

Sociální zařazení: Jeho otec Antonín Kundera byl vyšším armádním důstojníkem, matka Ilona (Helena) Jauernicková pocházela z Rakouska a teprve několik let po svatbě se naučila česky. Díky rakouským kořenům pak Kundera ovládal němčinu stejně dobře jako češtinu. Jeho strýcem byl klavírista a hudební pedagog Ludvík Kundera (1891–1971), spisovatel Milan Kundera je jeho bratranec. Roku 1949 se seznámil s Jiřinou Marešovou, rodačkou z Kunštátu. Ještě téhož roku se s ní oženil a později se do Kunštátu přestěhovali.

Akademické působení

Roku 1930 nastoupil na reálné gymnázium v Praze, o osm let později však odmaturoval v Litoměřicích. Češtinu a němčinu začal studovat v Praze na Karlově univerzitě. Přestože zde strávil pouhé dva semestry, silně jej ovlivnily přednášky Vojtěcha Jiráta a Jana Mukařovského. Po záboru Sudet odešla celá rodina na Moravu, a Kunderův život byl tedy od roku 1939 spjat s Brnem. Poté, co rodina změnila své bydliště, přestoupil na Masarykovu univerzitu. Zde započal třetí semestr studia, avšak již v listopadu 1939 byly české vysoké školy uzavřeny. Během okupace se učil drogistou, v letech 1940–1941 získal zaměstnání kresliče a následně působil jako korespondent a mzdový účetní v rousínovské továrně na nábytek. Roku 1943 byl totálně nasazen jako pomocný dělník ve skladu. Po téměř ročním pobytu ve Špandavě u Berlína onemocněl záškrtem a vrátil do Brna, kde prožil zbytek války.

Po osvobození znovu nastoupil na filozofickou fakultu. Zde jej zaujaly především semináře Antonína Grunda, který se specializoval na 19. století, a zejména tvorbu Karla Jaromíra Erbena. Studium ukončil roku 1946, vzápětí však navázal doktorským studiem. Tématem jeho disertační práce se stal básník František Halas, kterého velmi obdivoval. Poprvé se s ním osobně setkal roku 1945 v Kunštátu a celoživotně se k němu hlásil jako ke svému učiteli. Přestože Kundera postupoval při psaní disertace úspěšně, přišla roku 1949 nečekaná rána – František Halas zemřel a jako básník upadl v nemilost režimu. Doktorskou práci tedy Kundera nedokončil a z fakulty odešel. Roku 1954 odjel na zahraniční cestu do východního Německa, kde se osobně setkal s Bertoldem Brechtem. Po návratu působil jako překladatel a spisovatel na volné noze.

Teprve roku 1990 získal čestný doktorát Masarykovy univerzity. V devadesátých letech pak přednášel na filozofických fakultách brněnské a olomoucké univerzity – přednášky zaměřoval na barokní literaturu, expresionismu a dadaismus či vybrané německé dramatiky (Büchner, Kleist a Grabbe). Ve funkci profesora pak působil také na Janáčkově akademii múzických umění, kde mu byl roku 1997 udělen titul doctor artis dramaticae honoris causa.

Výběr z díla

Literární tvorba Ludvíka Kundery je velmi pestrá. Již na litoměřickém gymnáziu se podílel na tvorbě několika třídních časopisů. Vlastními verši poprvé debutoval roku 1938 ve studentském časopisu *Mladá kultura*. Teprve za okupace začal publikovat knižně v tzv. poloilegálních tiscích (sborník *Roztrhané panenky*, 1942; báseň *Rýha smrti*, 1944). Jeho prvotiny tak vznikaly pod bezprostředním vlivem surrealistické skupiny Ra, která působila do roku 1948.

Ludvík Kundera napsal několik básnických sbírek, řadu divadelních her, dvě operní libreta, sedm televizních a devět rozhlasových her a několik dramatinizací. Řada jeho inscenací byla přeložena do cizích jazyků a dosáhla úspěchu na zahraničních jevištích (například *Labyrint světa lusthauz srdce*).

Významná byla i Kunderova překladatelská činnost. Překládal z němčiny, ale i z francouzštiny, polštiny, bulharštiny a ruštiny. Společně s Rudolfem Vápeníkem byl předním českým překladatelem Bertolta Brechta – tato skutečnost jej v sedmdesátých letech zachránila před úplným publikačním zákazem. Českou literaturu, především pak poezii, propagoval prostřednictvím svých překladů také v Německu. Nejvýznamnějším počinem byla antologie české poezie *Süss ist es zu leben* (2006) či výbor jeho vlastní tvorby *El do Ra(da)* (2007).

Z jeho dramatických děl mělo největší ohlas scénické pásmo o mladých lidech nasazených na práci v Německu (*Totální kuropění*, 1961). Osudy významných brněnských osobností líčí *Hra o Janáčkově, Korzár* či *Brány do podsvětí*. Mimo jiné vytvářel Ludvík Kundera také adaptace jevištních dramatin různých autorů (Shakespearův *Král Lear*, 1969; Klicperův *Zlý jelen*, 1973; Mahenův *Nasreddin*, 1976). Mnohé jeho úpravy divadelních textů, ale i vlastní rozhlasové hry (*Zvědavost*, 1964; *Večer všech dnů*, 1966; *Naprosto lhostejné*, 1967) byly uvedeny Československým rozhlasem.

Vedle literárních aktivit se zabýval také vědeckou prací. Věnoval se především divadelní a literární problematice a otázkám výtvarného umění. Napsal několik teoretických knih a studií o české a německé literatuře. Celý jeho badatelský život však provázelo jedno velké téma, a to básník František Halas, o jehož rehabilitaci dlouhodobě usiloval. Roku 1957 byl editorem Halasovy poslední sbírky *A co?*, v letech 1968–1988 se podílel na pětisvazkové edici *Dílo Františka Halase*, vydal rovněž řadu statí o jeho tvorbě a roku 1999 dokončil o tomto básníkovi monografii.

V 70. letech byla Kunderova publikační činnost z politických důvodů omezena. Podílel se tedy na řadě samizdatových zahraničních projektů, kterých se účastnili čeští i němečtí básníci, výtvarníci a fotografové. Kromě psaní se zabýval také ilustrováním.

Přispíval do mnoha deníků – *Rovnosti*, *Mladé fronty* či *Lidové demokracie*. Publikoval v periodikách *Blok*, *Doba*, *Kvart*, *Literární noviny* či *Host do domu*. Po roce 1989 se jeho články objevovaly na stránkách *Přítomnosti*, *Tvaru*, *Tvorby*, *Kunštátských novin* a řady dalších. Psal také do zahraničních časopisů, jmenujme například *Romboid* (Bratislava), *Plan* (Víděň), *Akzente* (Mnichov), *Sinn und Form*, *Sonntag* (Berlín), *Palaestra* (Amsterdam), *Die Tat* (Curych), *Modern Poetry in Translation* (Londýn), *Phases* (Paříž).

Ocenění vědeckou komunitou

Ludvík Kundera nebyl pouze spisovatelem a překladatelem. Organizační schopnosti a umělecký talent jej přivedly na půdu Mahenovy činohry Státního divadla v Brně, kde v letech 1968–1970 působil jako hlavní dramaturg.

Mimo to spolupracoval s Divadlem na provázku či zlínským Divadlem pracujících. Patřil do surrealistické literární skupiny Ra a roku 1967 se podílel na vzniku uměleckého Sdružení Q. Byl členem mezinárodního PEN klubu, Akademie umění v Lipsku, Mnichově a Drážďanech. Z Kunderova podnětu bylo v Kunštátu roku 1969 uspořádáno sympozium o Františku Halasovi; v tradici tzv. Halasova Kunštátu se pokračuje až dodnes.

Ludvík Kundera řídil edice *Pochod* a *Hlasy*, redigoval časopisy *Blok* (1946–1949) a *Host do domu* (1953–1955). Kromě toho se podílel na vedení časopisu Státního divadla v Brně *Meandr* (1968–1970), *Almanachu Q* (1970, poté znovu od 1991) a *Kunštátských novin* (1990–1993).

Za svou literární a překladatelskou činnost byl Ludvík Kundera mnohokrát oceněn. Do roku 1970 obdržel například krajskou Cenu J. Mahena za knihu studií *Německé portréty* (1957), Cenu Svazu čs. spisovatelů za překlady B. Brechta (1963) či Cenu nakladatelství Blok za básnickou sbírku *Fragment* (1968). Po revoluci získal Státní cenu za překladatelské dílo (1996), Uměleckou cenu česko-německého porozumění (Kunstpreis zur deutsch-tschechischen Verständnis), medaili Za zásluhy v oblasti kultury a umění (2007) a stal se laureátem Ceny Jaroslava Seiferta, a to za celoživotní literární dílo, vydávané ve *Spisech L. K.* (2009).

Evaluace

Ludvík Kundera byl překladatel, básník, prozaik, dramatik, novinář, dramaturg, literární vědec a editor, ale také výtvarný experimentátor, grafik a kolážista. Svými překlady popularizoval českou literaturu v zahraničí, především pak v Německu, kde je dodnes velmi ceněn. Patří mezi literární vědce, kteří se zasloužili o rehabilitaci básnického odkazu Františka Halase, který byl v 50. letech na seznamu zapovězených spisovatelů. Ludvíka Kunderu lze tedy zařadit mezi nejvýznamnější brněnské umělce druhé poloviny 20. století, a to nejen v kontextu české, ale i zahraniční kultury.

Ohlasy

Seděli jsme v Kunštátě v jeho pracovně a já dostal sklenici s čajem. V hnědavě zlatém kouři se vznášelo několik rozvíjejících se lístků. Mluvili jsme o raitech a já se pokoušel Ludvíka Kunderu vést svými otázkami do první poloviny čtyřicátých let a někam na přelom let padesátých. On odpovídal a potom sem tam pohlédl na sklenici s čajem. Čím dál tím vyčítavěji. A já se stále ptal, on trpělivě vyprávěl. [...] V jednu chvíli Kundera vstal, odnesl můj čaj, vylil jej do umyvadla a posmutněle autoritativním hlasem pravil: „*Teď už se to stejně nedá pít.*“ \ [Tomáš Kubíček](#)

Dodnes žasnu jak jeden člověk (tím je Ludvík) ovládá tolik profesí. Je překladatel, básník, prozaik, dramatik, malíř a znalec výtvarného umění. Zahajoval stovky výstav a vydal desítky knih. Nevím, kdy mohl ty stovky stránek stvořit. [...] Ačkoliv je už důstojný kmet, říkám mu stále „*kluku*“. Vždycky na mě působil chlapecky a stárnutím se moc neměnil. Při vernisáži jeho výstavy obrazů v malovaném domě v Třebíči jsem se zeptala jeho ženy Jiřinky: „*Prosím tě, jak to ten Ludvík dělá, že pořád tak dobře vypadá?*“ Ona se zasmála a řekla: „*To je jednoduchý. Dělá, co ho baví, ostatní dělám já.*“ [...] Do nedávna jezdil z Kunštátu jednou týdně do brněnské sauny. Mohli jste ho potkávat, jak s naditou taškou čiperně spěchá ulicí, aby stihl autobus domů. Nikdo by nevěřil, že ten muž je vrstevník stařečka Karola Wojtyly, papeže římského. \ [Věra Mikulášková](#)

Kunderovi bydleli v činžáku číslo dvanáct na ulici, která se tehdy jmenovala Dimitrovova. Obývací pokoj, který zároveň sloužil za básníkovu pracovnu, mě na první pohled uchvátil. Byl plný knih, a kde na stěnách nebyly knižní police, visely obrazy. V ničem se nepodobaly výtvarným dílům, která jsem znal z dobových výstav a reprodukcí. [...] U Kunderů jsem dostal první skutečnou černou kávu v životě a paní Jiřina Kunderová, která se mnohem více podobala studentce než básníkově manželce a matce jeho dcery, se mnou zacházela jako s opravdovým hostem. [...] Můj pan Kundera byl pro mě strhujícím příkladem obrovské píle a šíře i hloubky zájmů. Promlouval na výstavách, sám se stal výtvarníkem, psal doslovy, kromě toho překládal geniálně z němčiny, a to nejen Brechta, tvořil verše, prózy, hry pro divadlo, pro rozhlas a pro televizi, korespondoval. [...] Sršel nápady, vařil čaje a znalecky je popisoval. Nevšiml jsem si, že by se opakoval. [...] Básníkův nezměněný mladý hlas a energie zpochybňují pravdu, že je mu pětáosmdesát. \ [Milan Uhde](#)

Ludvíka Kunderu provázely životem dvě velké vášně, a to sauna a čaj. K tajemství čajů se dostal pravděpodobně již za okupace, kdy pracoval jako drogist a experimentoval s různými látkami. Po roce 1948 si nechával přivážet kvalitní čaje ze zahraničí a díky své zálibě dokonce sepsal knihu *Piju čaj*. V nelehké době normalizace si pak Ludvík Kundera oblíbil saunování. Každý čtvrtek se v sauně potkával s přáteli a využíval ji nejen k odpočinku, ale i tvorbě nových divadelních her.

Prameny a literatura

DRLÍK, Vojen – MACHÁČKOVÁ, Romana. *Ludvík Kundera – texty, dokumenty, knihy, obrazy* [online]. 2010. [cit. 4. dubna 2018]. Dostupné z: <<http://www.nusl.cz/ntk/nusl-174409>>.

HABEŠ, Miroslav. Jubilant Ludvík Kundera. *Sborník Muzea Blansko*, 2005, s. 105–106.

HEK, Jiří. Ludvík Kundera – život a dílo v tvůrčím pohybu. *Duha. Informace o knihách a knihovnách z Jihomoravského kraje*, 1990, č. 1, s. 17–19.

HOBLÍK, Jiří. *Zlomky L. K. 166 otázek Ludvíku Kunderovi (s 18 appendixy)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993.

LESOVÁ, Pavlína. Zemřel Ludvík Kundera. *Sborník Muzea Blansko*, 2010, s. 93–94.

MED, Jaroslav. *Ludvík Kundera* [online]. [cit. 5. dubna 2018]. Dostupné z: <<http://spisovatele.upol.cz/ludvik-kundera/>>.

MIKULÁŠKOVÁ, Věra. *Zrcadlo vzpomínek*. Brno: Šimon Ryšavý, 2009, s. 62–63.

ONDRÁČKOVÁ, Jana – ONDRÁČEK, Vít (eds.). *Ludvíku Kunderovi k pětáosmdesátinám*. Brno: Host, 2005.

RAMBOUSEK, Jiří. Za Ludvíkem Kunderou. *Universitas*, 2010, č. 4, s. 66–68.